

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1650

Vragen van het lid **Barth** (PvdA) aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, mw. Adelmund, over *de lesweek in het basisonderwijs*. (Ingezonden 21 juli 2000)

1

Werkt u aan een herziening van de lesweek in het basisonderwijs¹? Zo ja, op welke wijze?

2

Kunt u mededelen hoe de huidige stand van zaken rond de vormgeving van de lesweek is?

Hoeveel scholen kennen een tweede vrije middag, hoeveel scholen geven één keer in de veertien dagen een vrije dag en hoeveel scholen hebben een vierdaagse schoolweek ingevoerd?

3

Bent u bereid de Onderwijsinspectie in kaart te laten brengen hoe het staat met de kwaliteit van het onderwijs op scholen die één van bovenstaande wijzigingen in de lesweek hebben ingevoerd en daar de Kamer zo spoedig mogelijk over te berichten? Zo, neen, waarom niet? Zo ja, hoe staat het bijvoorbeeld met de behaalde leerresultaten op deze scholen, de stabiliteit van de organisatie en de werkdruk van leerlingen en leraren? Hebben op de betreffende scholen de wijzigingen van de lesweek geleid tot conflicten met de ouders?

4

Bent u van plan de uren voor de onderbouw (880) en de bovenbouw (minimaal 1000) te middelen? Kunt u een beeld geven van de ervaring die in dit verband in het buitenland is opgedaan? Bestaat er wetenschappelijke informatie met betrekking tot bijvoorbeeld de werkdruk voor kleuters en de haalbaarheid van het lesprogramma in de bovenbouw? Zo ja, bent u bereid de Kamer daarvan op de hoogte te stellen?

¹ De Volkskrant, 13 juli jl.

Antwoord

Antwoord van staatssecretaris **Adelmund** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen). (Ontvangen 10 augustus 2000)

1

Een vijfdaagse werkweek is in het primair onderwijs de gangbare praktijk. Ruim een jaar geleden ontstond er naar aanleiding van een rechtszaak van een ouder van een school in Diemen een discussie over de vierdaagse schoolweek in het primair onderwijs. De ouder vroeg in dit geval een voorlopige voorziening van de rechter tegen een besluit van de school om een keer in de twee weken de onderbouw een vrije vrijdag te geven. De rechtbank wees het verzoek van de ouder af vanuit onder meer de overwegingen dat de school binnen de wettelijke kaders bleef en dat aan de procedurele

voorwaarden, waaronder de instemming van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad, was voldaan. In de discussie rond deze rechtszaak werd door de Vereniging Openbaar Onderwijs (VOO) voorgesteld om in het primair onderwijs structureel over te gaan op een vierdaagse schoolweek. Dit is echter niet mogelijk binnen de huidige wettelijke kaders. Aan het einde van het afgelopen schooljaar is opnieuw een rechtszaak aangespannen door ouders over de schooltijden. Nu betrof het ouders van een speciale school voor basisonderwijs, die via de rechter een vierdaagse schoolweek wilden afdwingen. Omdat dit, zoals gezegd, niet mogelijk is binnen de wettelijke kaders, is ook het Rijk gedagvaard en wordt van het Rijk gevraagd een vierdaagse schoolweek te gedogen. Op 28 juli heeft de rechter ook deze eis afgewezen. Met de aanstelling van een extra leerkracht wordt verwacht dat de desbetreffende school niet langer met de personeelsproblemen kampt die voorheen leidden tot noodsituaties. Bovendien dient een schoolleider bij dergelijke noodsituaties te kiezen voor een oplossing die het minste schade toebrengt aan de onderwijsdoelen. Voorts luidde het standpunt van de rechter dat de verdeling van lesuren over de week tot stand dient te komen met instemming van de Medezeggenschapsraad (via de

vaststelling van de jaarlijkse Schoolgids waarin de schooltijden zijn opgenomen). Dat was in deze kwestie nog niet het geval. Geconstateerd kan worden dat er een maatschappelijke discussie gaande is over de schooltijden en het wettelijk kader daarvan. Dit vraagt om een helder standpunt van het Kabinet en zo nodig wettelijke maatregelen. Voor het Kabinet staat de kwaliteit van het onderwijs voorop en is de vijfdaagse schoolweek uitgangspunt. In de discussie over de schooltijden hebben de argumenten echter niet alleen betrekking op de kwaliteit van het onderwijs. Ook de schoolorganisatie, in het verlengde daarvan de rechtspositie van het onderwijspersoneel, de vervangingsproblematiek en het lerarentekort hebben nog al eens een overheersende positie. Niet in de laatste plaats is het belang van werkende ouders hierbij in het geding. Dit aspect werd vooral belicht in het advies van de Stuurgroep Dagindeling «Combineren van onderwijs, opvang en vrije tijd» dat in december vorig jaar verscheen. Overigens was hierin een structurele vierdaagse schoolweek niet aan de orde; wel werd daarin een nauwe relatie gelegd met de ontwikkeling van brede scholen. Het huidige wettelijke kader biedt, voor de onderbouw, niet de mogelijkheid om een vijfdaagse schoolweek te garanderen. Op 29 augustus zal ik mijn opvattingen hierover met de onderwijsorganisaties bespreken. Na afstemming in de Ministerraad zal ik in een notitie mijn standpunt en de te nemen maatregelen aan de Tweede Kamer voorleggen.

2

De gevraagde aantallen zijn niet bekend. Ik merk hierbij op dat er binnen het huidige wettelijke kader, bij planning van het minimale aantal onderwijsuren, uitsluitend in de onderbouw ruimte is voor een tweede vrije middag of één keer in de veertien dagen een hele dag vrij.

3

Tijdens het regulier en integraal schooltoezicht kijkt de onderwijsinspectie onder meer naar de hoeveelheid onderwijstijd. In het Onderwijsverslag over het jaar 1999 wordt hierover gerapporteerd. In 1999 had 98,7% van de scholen voldoende onderwijstijd gepland;

90% van de scholen gaat onnodig verlies van de onderwijstijd tegen, en op 96,7% van de scholen realiseren de leerkrachten de geplande onderwijstijd. De hoeveelheid onderwijstijd is één van de factoren die een rol spelen bij de kwaliteit van het onderwijs. Om een bijdrage te leveren aan de discussie over de vier- of vijfdaagse schoolweek zal de inspectie in oktober a.s. rapporteren over de percentages basisscholen die een andere dan de structureel vijfdaagse schoolweek voor alle leerlingen hanteren. Daarbij zal de inspectie ingaan op een mogelijk verband tussen de lengte van de schoolweek en de kwaliteit van het onderwijs.

4

«Middeling van de uren voor de onderbouw en de bovenbouw» is niet een goede aanduiding voor het bedoelde voorstel. Scholen zouden meer vrijheid moeten krijgen om het aantal uren onderwijs in de onderbouw en de bovenbouw op elkaar af te stemmen op een schoolspecifieke wijze. In de discussie over de schooltijden staat bij mij de kwaliteit van het onderwijs voorop. Scholen moeten de minimaal vereiste onderwijstijd realiseren en daarbij gebruik maken van de voor onderwijs meest effectieve uren, i.c. de ochtenduren. Ik heb echter ook oog voor de organisatorische problemen waar scholen mee kampen. Door het minimum aantal uren onderwijs niet meer apart voor onder- en bovenbouw te specificeren krijgt een school meer ruimte om in te spelen op haar specifieke situatie. In de pers is hieruit de conclusie getrokken dat daarmee de vrije vrijdagmiddag voor alle leerlingen wordt ingevoerd. Het zal weliswaar mogelijk zijn om bij een planning van het minimum aantal onderwijsuren van 940 de vrijdagmiddag lesvrij te roosteren (zoals nu al voor de onderbouw mogelijk is), maar het is geenszins vanzelfsprekend dat scholen hiervoor zullen kiezen. Scholen moeten zelf beslissen of zij het aantal onderwijsuren voor alle leerjaren gelijktrekken. Overwegingen over de belastbaarheid van de kleuters of over de extra nadruk die het onderwijs aan de onderbouw moet krijgen zullen daarbij een rol spelen. Ik kan geen beeld geven van ervaringen hiermee in het buitenland. Hierover is geen informatie

beschikbaar. Mij is evenmin wetenschappelijke informatie bekend over de werkdruk voor kleuters en de haalbaarheid van het lesprogramma in de bovenbouw. Hier wil ik het volgende aan toevoegen. De grondslag voor het minimum aantal onderwijsuren ligt niet in wetenschappelijk onderzoek. In de praktijk zijn onderwijstijden en onderwijshouding in de loop der jaren op elkaar afgestemd. Vanuit de maatschappij wordt van het onderwijs eerder meer dan minder gevraagd. Een vermindering van het feitelijke aantal (effectieve) onderwijsuren is daarmee niet in overeenstemming.

Vorig jaar verscheen het onderzoeksrapport «Lesuren en schooltijden in het primair onderwijs» (N. van Kessel, Nijmegen 1999, ISBN 90 5554 121 4). Een van de conclusies daarin is: «Het minimumaantal uren op jaarbasis heeft de afgelopen eeuw in feite slechts in geringe mate gefluctueerd. Pragmatische overwegingen en eisen vanuit de overheid aan het bijzonder onderwijs, en bovendien rekeninghoudend met het aantal weken dat buiten de vakanties realistisch onderwijs gemaakt kan worden, en met het aantal werkdagen dat normaal geacht mag worden (vijfdaagse werkweek), is er een aantal uitgekomen van gemiddeld 1000 uren per schooljaar voor de hogere leerjaren. Vanuit de zorg voor kleuters en vanuit het idee dat deze niet te zwaar belast moeten worden, is er voor de lagere jaren een lager aantal uitgekomen. Onderzoeken naar de psychische en fysieke belastbaarheid liggen hieraan niet ten grondslag.» (blz. 28).